

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Clara Et Praeclara Methodus Parandæ Eloquentiæ,
Secundùm Doctrinam & Præcepta Cypriani Soarii è
Societate Jesu, Ad Captum Et Praxim Faciliorem
Accommodata**

Worpitz, Georg

Coloniæ Agrippinæ, 1700

Caput 5. De Verbis simplicibus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68908](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68908)

2. de iis, quæ illam perdiderunt. 3. de verbis
novis; denique de verbis translatis.

CAPUT. V.

De Verbis simplicibus.

Verba simplicia (id est quæ secundum se
seorsim considerantur, non composita &
conjuncta cum aliis in constructione) aliqua
naturâ suâ sunt *consonantiora*, id est *majo-*
rem sonum habent; alia *grandiora*, id est, *ma-*
jorem significationem; alia *nitidiora*, id est *pul-*
chriora & *gratiora* quoad sonum & signifi-
cationem. Consonantiora sunt, moliri, trium-
phare, luctari, obsecundare, quàm face-
re, vincere, concurrere, parere. Item Orator,
Imperator, Numen, quàm eloquens, Cæsar,
Deus. Sic consonantiùs est, si dicas, domina-
trix animi cupiditas, quàm si dominam dicas;
regnatorem Asiæ, sonum habet majorem,
quàm si dixisset Virgilius, Regem Asiæ. Fiunt
autem vocabula *sonantiora* ob certas vocales
v.g. a. o. u. & concursum consonantium, ut
patet ex illo Virgilii:

Luctantes ventos, tempestatesq; sonoras.

Tale est illud, cui etiam longitudo syl-
labarum, & dictionum sonum auget:

Conturbabantur Constantinopolitani
Innumerabilibus sollicitudinibus.

Grandiora sunt sacrilegus, immanis, truci-
dare, quàm fur, magnus, occidere; plus enim
significant; nam per hoc *grandiora* distin-

N

guar-

guuntur à consonantioribus, quod amplior
rem & majorem habeant *significationem*, &
non tantum *sonum*. Unde huc referuntur *superlativi*
perlativi pro positivis usurpati, ut Cice ro pro
lege Manilia: quanquam mihi frequens con-
spectus vester multò jucundissimus, hic au-
tem locus ad agendum amplissimus est visus.
Item *composita* pro simplicibus accepta, ut
permoveere, excruciare, pertractare, pro-
moveere, cruciare, tractare. *Nitida* sunt, bos-
sus, sentina respectu horum, vacca, porca clo-
aca; habent enim asperum, distortum, & in-
gratum sonum: hac de causa infra c. 33. certa
junctura verborum requiritur; ut enim syllaba
è literis melius sonantibus clariores sunt, ita
verba è syllabis magis vocalia, & quò plus
quaque spiritus (in pronunciando) habet, è
pulchrior: & quod facit syllabarum, idem
verborum quoque inter se copulatio, & jun-
ctura, ut aliud alii junctum melius sonet. See
de hac suo loco. Cæterum universim de ver-
borum delectu loquendo optima ex simpli-
cibus sunt, quæ aut maximè exclamant, aut
sono sunt jucundissima, v.g. Tu tu mihi fra-
trem optatissimum, me fratri amantissimo
reddidisti. Verùm notandum hîc: quod
quemadmodum non quævis vestis cuilibet
corpori habilis (neq; enim gigantis veste in-
duendus pumilio, v.g. Saulis loricâ David
pusillus) ita nec quævis verba grandia, aut
consonantia quocunq; loco usurpanda ma-
terie modo concernenda, & aptanda sunt,
ià ut rebus parvis non accommodentur

gran-

grandia, vel consonantiora; rebus autem magnis non vilia, & humilia: quod enim suo loco magnificum, ad rem exilem applicatum, tumidum erit, & fastosè inflatum; & sicut in oratione nitida humiliter verbum, est velut macula, ita à sermone tenui sublime, nitidumque discordat, ut si voces Jovem regulum, vel Imperatorem Dominum. Rebus accommodata sunt hæc verba:

Africa terribili tremit horrida terra tumultu.

Quippe rem grandem sonoris, & gravibus verbis expressit. Rectè & ille cursum fluentis aquæ descripsit in hunc modum: scaturientis aquæ venam uberiolem, si libero, faciliq; alveo sinas excurrere, manante jugi fontis perennitate, ut est ejus natura mollis, & lubrica, per immensas camporum declivitates, fluit unda volubilis, elabaturque longissimè, apertè enim celeritatem fluentis aquæ decursumq; repræsentat oratio. Excellit hoc in genere Virgilius; sic enim ille:

Quadrupedante putrem sonitu quatit ungula campum:

Indè ubi clara dedit sonitum tuba, sinibus omnes

Haud mora profiluere suis, ferit æthera clamor.

Ubi vides oculis quodammodo cursum equi, tubæque sonum, ac militum concursum acceleratum subijci. Idem alibi tumultum ac viri gravis adventum accommodatè sic expressit:

Jamque faces, & saxa volant, furor arma
ministrat.

Tum pietate gravem ac meritis, si forte
virum quem

Conspexere, silent, arrectisque auribus
adstant.

Monosyllabum *quem* in fine positum, vi-
tiosum non est, sed ad gravitatem exponen-
dam positum, sicut in illo: *procumbit humi-
bos*. Quæ vox non tam rem dicit, quam oculis
exhibet. Ex eodem Poëta suavissimum fertur
illud esse:

Discite justitiam moniti, & non temne-
re divos.

Furiosissimum illud:

Flectere si neque superos, acheronta
movebo.

Eodem artificio elaboratum est hoc in
fulminis descriptione.

lacerataque nubes.

Succumbens boat horrendum, & cava
nubila solvens

Fracta fragor, crepitusque caduca toni-
trua torquens.

In qua crepitus, & fragor fulminis expri-
mitur asperitate verborum: *fracta fragor, cre-
pitus*. Tale est illud Ennii:

At tuba terribilem sonitum taratantara
dixit.

Notandum 2. sordidis & turpibus in ho-
nesta oratione, seu ad honestos non esse lo-
cum:

cum : vir enim honestus, & gravis esse debet Orator, non scurra aut levis : talem autem animum significant scurrilia & fæda verba ; talis enim vir, qualis ejus oratio. Indè fæditates illæ Tibulli, Propertii, Nasonis &c. Sunt autem sordida, & turpia non solùm, quæ castitati contraria, sed & quæ bonis moribus, & honestati repugnant: quò casu, si earum mentionem fieri sit necesse, priùs venia petenda, aut circumscriptione utendū. Sic pro inquinato vocabulo, quò usus est Martialis, Cicerò meliùs expressit per detractionem confecti, consumptique cibi: & ille, qui dixit, facere ea quæ edentes, & bibentes cogit necessitas. Nolo dici, inquit Causinus l. 7. c. 14. morte Africani castratam esse rempublicam. Nolo stercus curiæ dici Glauciam, quamvis sit simile, tamen est utrobique deformis cogitatio similitudinis.

CAPUT VI.

De Verbis inusitatis.

Verba inusitata sunt, quæ ampliùs in usu non sunt, sed exoleverunt, ac vetustate suâ rubiginem contraxerunt ut ferrum ; qualia sunt illa Plautina: olli prò illi, vorsus prò versus præpositione, Induperator pro Imperator, linquere, pro relinquere, potis est pro potest, oppidè pro valde, pauperare pro pauperem facere, ipsissimus apluda, pro furfure; empfitare titilivirio. id est, filo putido, bovi-

N ;

nari